

Исследованы теоретические основы сущности и назначение маркетинговой товарной политики как составляющей маркетинговой политики предприятия на региональном рынке. Разработаны научно-методические рекомендации и усовершенствована логическая блок-схема механизма формирования маркетинговой товарной политики предприятия на региональном уровне по критерию конкурентоспособности товара в инновационной системе региона.

Ключевые слова: маркетинговая товарная политика, предприятие, региональный уровень, конкурентоспособность, инновационная система, регион.

Вес М.Т., Rudenko T.I. Mechanisms of forming of commodity policy of subject of manage at regional level on the criterion of competitiveness of commodity

In the article investigated the theoretical bases of the essence and purpose of marketing commodity policy as a component of marketing policy of enterprise on the regional market, it is developed scientifically methodical recommendations and the logic diagram of mechanism of forming of marketing commodity policy of subject of manage is offered at regional level on the criterion of competitiveness of commodity in the innovative system of region.

Keywords: commodity marketing policy, the entity, a regional level, competitiveness, innovation system, region.

УДК 658.1 (075)

*Доц. В.М. Бутиріна, канд. екон. наук;
магістр Г.А. Верещаєва – Донецький ДТУ*

**ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Запропоновано комплексний підхід до визначення фінансового стану підприємства та його фінансової стратегії розвитку на основі об'єднання моделі фірми "Du Pont" та матриці фінансових стратегій Франсона і Романа. Адаптовано запропонований підхід для підприємств вугільної промисловості.

Ключові слова: матриця, фінансова стратегія, факторний аналіз, матричний підхід, модель Дюпона.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки найважливішими чинниками забезпечення розвитку підприємства є ефективне формування і використання фінансових ресурсів, яке насамперед пов'язане із застосуванням нових систем і методів управління цими процесами. Значний вплив на ситуацію в ринковому просторі здійснюють кризові явища, наслідки яких позначаються на підприємства практично всіх сфер діяльності. У цих умовах значно підвищується роль фінансової стратегії, яка забезпечує пріоритетні напрями розвитку підприємства. Однак для того, щоб розроблена стратегія була успішно реалізована, потрібно докласти значних зусиль до вдосконалення самого процесу її розроблення. Одним із важливих етапів цього процесу є аналіз фінансового становища підприємства. На сьогодні актуальними є матричні методи управління фінансами та застосування факторного аналізу, які дають змогу швидко прорахувати багатоваріантні сценарії розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розробки та реалізації фінансової стратегії на підприємствах присвячено чимало публікацій як у вітчизняних, так і в зарубіжних літературних джерелах. Теоретико-методологічні аспекти стратегічного фінансового управління досліджували такі

вчені, як І. Ансофф [1], І. Бланк [2], Н. Горицька [3], А. Гриньов, О. Ястремська [4], Л. Радова, А. Череп [5], М. Портер [6], В. Савчук [7] та інші. Проте на практиці ці методики переважно виявилися малопридатними для практичного використання з метою здійснення комплексного управління фінансами в сучасних умовах господарювання. Відносно новим напрямом проведення стратегічного фінансового аналізу є застосування матричного підходу Франсона і Романа, який дає змогу визначити фінансове становище підприємства та спрогнозувати відповідні зміни. Не втратив своєї актуальності й факторний аналіз, який дає змогу визначити вплив окремих чинників на результуючий показник. Так, ще у 1919 р. фахівці фірми Дюпон (The DuPont System of Analysis) запропонували схему факторного аналізу рентабельності капіталу, яка отримала назву модель Дюпона.

Метою дослідження є проведення стратегічного та фінансового аналізу результатів фінансової діяльності підприємства, визначення напрямів змін його фінансового стану на основі об'єднання моделі фірми "Du Pont" та матриці фінансових стратегій Франсона і Романа.

Виклад основного матеріалу. Матриця фінансових стратегій дає змогу визначати поточне положення компанії стосовно фінансового ризику, розглядати ситуацію в динаміці та прогнозувати зміни фінансової стратегії, планувати майбутнє положення компанії, цілеспрямовано змінюючи найбільш важливі показники діяльності підприємства та знижуючи рівень фінансового ризику. Матриця фінансових стратегій Ж. Франсона і І. Романа ґрунтується на розрахунку трьох коефіцієнтів: результат господарської діяльності (РГД), результат фінансової діяльності (РФД), результат фінансово-господарської діяльності (РФГД).

1. Результат господарської діяльності розраховують за формулою

$$РГД = БРЕІ - \Delta ФЕП - ВІ + ЗПМ, \quad (1)$$

де: *БРЕІ* – бруто-результат експлуатації інвестицій; *ΔФЕП* – зміни фінансово-експлуатаційних потреб; *ВІ* – виробничі інвестиції; *ЗПМ* – звичайний продажів майна.

Результат господарської діяльності з економічного погляду може бути визначений як сума грошових коштів підприємства після фінансування. РГД свідчить про ліквідність підприємства після фінансування всіх витрат, що пов'язані з його розвитком [8, с. 659].

2. Результат фінансової діяльності розраховують за формулою:

$$РФД = \Delta ПК - В - ПНП - (Д + ДВФД), \quad (2)$$

де: *ΔПК* – зміни позикових коштів; *В* – відсотки, вартість фінансування; *ПНП* – податок на прибуток; *Д* – дивіденди; *ДВФД* – інші доходи і витрати фінансової діяльності.

Результат фінансової діяльності відображає фінансову політику підприємства. За його підрахунку треба користуватись лише рухом фінансових потоків. Вирішальне значення для визначення знаку РФД має знак зміни позикових коштів.

3. Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД) підприємства розраховують за формулою

$$РФГД = РГД + РФД. \quad (3)$$

РФГД показує величину і динаміку грошових коштів підприємства після здійснення всього комплексу інвестиційно-виробничої та фінансової діяльності фірми. Негативні значення результату фінансово-господарської діяльності протягом тривалого періоду може призвести до банкрутства підприємства [9, с. 139-143].

Після розрахунку цих основних показників можна умовно віднести підприємство до одного з квадратів матриці, а також визначити, на якій стадії фінансового розвитку знаходиться підприємство (табл. 1). При цьому ця матриця не охоплює стадію "становлення", яка характеризується постановкою мети і напрямів фінансового розвитку.

Модель фірми Дюпон має науковий інтерес у зв'язку з тим, що вперше декілька показників поєднані та приведені у вигляді трикутної структури, у вершині якої знаходиться коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу (ROA). Цей показник характеризує віддачу, що отримана від використання вкладених у діяльність підприємства ресурсів. Розрахунковими складовими рентабельності сукупного капіталу (ROA) є два факторних показника – рентабельність продажів (Pn) й обіговість активів (OA). Таким чином, розрахунок запропонованих показників дає змогу визначити фінансовий стан підприємства та напрями майбутніх змін:

$$ROA = \frac{ЧП}{BP} \cdot \frac{BP}{A} = Pn \cdot OA, \quad (4)$$

де: $ЧП$ – чистий прибуток; BP – виручка від реалізації продукції (робіт, послуг); $\bar{A}$ – середньорічна сума активів.

Доповнимо матрицю фінансових стратегій Франсона і Романа матрицею стадії фінансового розвитку, розробленою на основі моделі фірми Дюпон (табл. 1). Розглянемо положення підприємства на матриці фінансової стратегії та можливі шляхи їх зміни.

Табл. 1. Матриця визначення стадії фінансового розвитку підприємства

Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Зростання
	$РФД < 0$	$РФД = 0$	$РФД > 0$
$РГД > 0$	1 батько сімейства $РФГД \approx 0$	4 рантьє $РФГД > 0$	6 дилема $РФГД >> 0$
$РГД = 0$	7 епізодичний дефіцит $РФГД < 0$	2 стійка рівновага $РФГД \approx 0$	5 атака $РФГД > 0$
$РГД < 0$	9 кризовий стан $РФГД << 0$	8 материнське суспільство $РФГД < 0$	3 нестійка рівновага $РФГД \approx 0$
Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Зростання
	$R_p < 0$	$R_p \in [0; 0,1)$	$R_p \geq 0,1$
$OA \uparrow$	10 кризовий фінансовий стан $ROE \approx 0$	13 середній фінансовий стан $ROE > 0$	15 стійкий фінансовий стан $ROE >> 0$
$\Delta OA = 0$	16 посткризовий фінансовий стан $ROE < 0$	11 порушення рівноваги $ROE \approx 0$	14 стабілізація на досягнутому рівні $ROE > 0$
$OA \downarrow$	18 критичний фінансовий стан $ROE << 0$	17 нестійкий фінансовий стан $ROE < 0$	12 допустимий фінансовий стан $ROE \approx 0$

Охарактеризуємо запропоновану область доповнення (квадрат 10-18):

Квадрат 10. Стійкий фінансовий стан. Підприємство платоспроможне, його фінансовий стан дає змогу вчасно виконувати зобов'язання і залишатись прибутковим. Можливо перехід у квадрати 11,13.

Квадрат 11. Середній фінансовий стан. Підприємство знаходиться у стані фінансової рівноваги і має найбільшу кількість можливих варіантів зміни фінансового положення: квадрати 10, 14, 12, 13.

Квадрат 12. Кризовий фінансовий стан. Кризовий фінансовий стан підприємства. Необхідність зменшувати всі інвестиції або дробити підприємство. Потреба у фінансовій підтримці. Можливий перехід у квадрати 15 або 14.

Квадрат 13. Допустимий фінансовий стан. Спостерігається зменшення обіговості активів за допустимого показника рентабельності продажу, тобто це свідчить про те, що підприємство знаходиться на межі мінімально допустимого рівня. Можливо перехід у квадрати 11,14.

Квадрат 14. Нестійкий фінансовий стан. Структура капіталу незадовільна, платоспроможність знаходиться в межах допущених означень. Можливо перехід в квадрати 11, 12, 15.

Квадрат 15. Критичний фінансовий стан. Підприємство неплатоспроможне й абсолютне не стійке, на межі банкрутства. Можливо перехід в квадрати 12, 14, 11. Наведемо результати практичного застосування запропонованого матричного підходу на прикладі ВП "Шахта "Фащівська" ДП "Луганськвугілля" (табл. 2).

У 2005-2006 рр. стан підприємства характеризує квадрат "Епізодичний дефіцит", який вказує на втрату ліквідних засобів та зростання заборгованості. Підприємство перебуває на стадії "гальмування" фінансового розвитку, тобто не досягає поставленої мети і розвивається неефективно. У разі, коли економічна рентабельність не зростатиме або знижуватиметься, найбільш вірогідний сценарій – криза (перехід у квадрат 9).

Табл. 2. Результати фінансово-господарської діяльності ВП "Шахта "Фащівська" ДП "Луганськвугілля", тис. грн

Показник	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
РГД	(17515)	(24115)	(19153)	(24558)	(26759)
РФД	13964	13405	27064	33529	37633
РГФД	(3551)	(10750)	7911	8971	10874
Логічне значення РГД	РГД<0	РГД<0	РГД<0	РГД<0	РГД<0
Логічне значення РФД	РФД>0	РФД>0	РФД>0	РФД>0	РФД>0
Номер квадрата	7	7	5	5	5
Рп	-50,79	-3,38	-50,79	-16,6	-5,6
ОА	0,003	0,07	0,004	0,02	0,08
ROA	(0,15)	(0,24)	(0,20)	(0,33)	(0,45)
Номер квадрата	15	12	15	12	12

Підприємству необхідно вийти з положення "Епізодичного дефіциту". Найбільш оптимальною є для нього позиція "Стійкої рівноваги". Оскільки підприємство знаходиться на стадії гальмування фінансового розвитку, пріоритетний сферою фінансового розвитку, що забезпечує реалізацію фінансо-

вої стратегії, є формування достатнього рівня фінансової безпеки підприємства.

Результат фінансово-господарської діяльності шахти за період 2007-2009 рр. свідчить про те, що ВП "Шахта "Фащівська" знаходиться у квадраті "Атака", а отже, підприємство продовжує запозичення, хоча інтереси збереження внутрішньої рівноваги цього не потребують.

За результатами розрахунку моделі Дюпона, підприємство в 2005, 2007 рр. знаходиться в зоні "Критичного фінансового стану". Проте вже у 2006, 2008-2009 рр. шахта потрапляє в зону "Кризовий фінансовий стан", що є наслідком отримання державної фінансової допомоги.

На основі поєднання двох моделей побудуємо комплексну матрицю визначення фінансової стратегії розвитку ВП "Шахта "Фащівська" ДП "Луганськвугілля" (рис.). Значна розбіжність між квадратами цієї матриці уможливорює аналіз стратегії підприємства в динаміці. У цьому випадку існує величезна кількість можливих сценаріїв, але якщо вдається точно ідентифікувати положення підприємства в тому або іншому квадраті, то кількість можливих варіантів розвитку обмежиться.

	РФД < 0	РФД = 0	РФД > 0
РГД > 0	1	4	6
РГД = 0	7	2	5
РГД < 0	9	8	3
ROE > 0	10	11	12
ROE = 0			
ROE < 0			
OA ↑			
OA ↓			
Рп ≥ 0,1		Рп ∈ [0; 0,1)	Рп < 0

Рис. 1. Комплексна матриця визначення фінансової стратегії розвитку ВП "Шахта "Фащівська" ДП "Луганськвугілля"

Висновки. Використання запропонованої матриці дасть змогу керівництву підприємства приймати об'єктивні рішення щодо комплексного використання всіх фінансових ресурсів, спрямованих на досягнення мети фінансової стратегії. У межах запропонованої матриці можна розглядати проблему співвідношення мети і ресурсів розвитку підприємства в динаміці, формулювати фінансову стратегію, визначати пріоритетні сфери фінансового розвитку, що забезпечують її реалізацію, і модифікувати фінансову стратегію внаслідок зміни важливих параметрів функціонування підприємства.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Изд-во "Экономика". – 1998. – 519 с.
2. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия / И.А. Бланк. – К. : Вид-во "Ника-Центр", "Эльга", 2004. – 720 с.
3. Горицкая Н. Финансовая стратегия: Управление финансами / Н. Горицкая // Финансовый директор. – 2005. – № 11. – С. 17-25.

4. **Гриньов А.В.** Якість формування фінансової стратегії підприємства / А.В. Гриньов, О.М. Ястремська // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.
5. **Радова Л.Д.** Фінансова стратегія в системі управління підприємством / Л.Д. Радова, А.В. Череп // Держава та регіони. – 2005. – № 2. – С. 130-135.
6. **Портер М.Е.** Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів : пер. з англ. – К. : Вид-во "Основи", 1998. – 392 с.
7. **Савчук В.П.** Стратегии и технологии управления финансами предприятия / В.П. Савчук // Корпоративный менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 23-37.
8. **Бланк И.А.** Финансовый менеджмент : учебный курс. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – К. : Вид-во "Ника-Центр", "Эльга", 2004. – 659 с.
9. **Семенов А.Г.** Матрица фінансових стратегій / А.Г. Семенов // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 139-143.

Бутырина В.Н., Верещаева А.А. Определение финансовой стратегии развития предприятия

Предложен комплексный подход к определению финансового состояния предприятия и его финансовой стратегии развития на основе объединения модели фирмы "Du Pont" и матрицы финансовых стратегий Франсона и Романа. Адаптирован предложенный подход для предприятий угольной промышленности.

Ключевые слова: матрица, финансовая стратегия, факторный анализ, матричный подход, модель Дюпона.

Butyrina V.N., Vereschaeva A.A. Determination of the financial strategy of the enterprise development

A complex approach to determining the financial condition of the company and its financial development strategy are proposed. The model of the firm "Du Pont" and the matrix of financial strategies Franshona and Romane are integrated. Proposed approach is adapted to the coal industry enterprises.

Keywords: matrix, financial strategy, factor analysis, matrix approach, model of Dupont.

УДК 005.934:338.246

*Доц. Л.М. Буяк, канд. екон. наук;
студ. М.О. Козаченко; викл. В.К. Паучок –
Тернопільський національний економічний університет*

МОДЕЛЬ ВПЛИВУ ЦІНИ ГАЗУ НА ЗАПОЧАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Описано математичну модель впливу ціни газу на умови започаткування підприємницької діяльності. Показано, що ультимативний зовнішній вплив на ціну газу зводить нанівець спроби відкрити одне принаймні одне робоче місце.

Ключові слова: ринкова економіка, ціноутворення, ціна газу, середній клас, економіко-математичне моделювання, зовнішньополітичний вплив.

За два останні десятиліття західні країни неодноразово ставили перед нашою країною ультимативні економічні вимоги, котрі впливали на особистий економічний стан більшості громадян нашої країни. Знищення стратегічних озброєнь, закриття ЧАЕС, ліквідація банку "Україна", закриття підприємств з виробництва оптичних дисків, – ці та інші вимоги є прямим втручанням в економічні інтереси більшості громадян України. У всіх випадках названі та інші подібні ультиматуми були відкрито спрямовані на зниження фінансової спроможності переважної частини населення нашої країни. Беручи до уваги, що суб'єкти цих фінансово-економічних ультиматумів зацікавлені у зниженні конкурентної спроможності економіки України, робимо таке